

Floristické novinky a zaujímavosti z niektorých pohorí, kotlín a nížin Slovenska

Floristic news and species of interest from some mountain ranges, basins and lowlands of Slovakia

DANA BERNÁTOVÁ¹, IVAN JAROLÍMEK², JÁN KLIMENT¹ & MÁRIA ZALIBEROVÁ²

¹*Botanická záhrada Univerzity Komenského, pracovisko Blatnica č. 315, 038 15 Blatnica*

²*Botanický ústav SAV, Dúbravská cesta 14, 842 23 Bratislava 4*

Authors present a new information on phytogeographically interesting findings of vascular plants in Slovakia (first data from the region, occurrence near the boundary of species natural range, confirmation of occurrence of taxa non-confirmed in the territory for a longer time, supplementary data on rare, threatened and endemic taxa or on sparsely distributed neophytes): *Sicyos angulata* (Záhorská nížina Lowland, Revúcka vrchovina Mts), *Thladiantha dubia* (Volovské vrchy Mts), *Mimulus guttatus* (Veporské vrchy Mts), *Petasites kablikianus* (Muránska planina Plateau), *Galium boreale* (Lúčanská Fatra Mts), *Astragalus penduliflorus*, *Erysimum wahlenbergii*, *Scorzonera hispanica*, *Virga pilosa* (Veľká Fatra Mts), *Valerianella dentata* subsp. *eriosperma* (Turčianska kotlina Basin), *Pulsatilla scherfelii* (Skorušinské vrchy Mts).

V príspevku uvádzame informácie o fyto geograficky zaujímavom výskyte cievnatých rastlín (prvý údaj z regiónu, hraničný výskyt, overenie výskytu v území dlhšiu dobu nepotvrdených taxónov, doplnenie údajov o výskyte vzácných, ohrozených a endemických taxónov a zriedkavejších neofytov), ktoré sme zistili počas štúdia nelesných rastlinných spoločenstiev v niektorých pohoriach, kotlinách a nížinách Slovenska (Záhorská nížina, Lúčanská Malá Fatra, Veľká Fatra, Turčianska kotlina, Skorušinské vrchy, Veporské vrchy, Muránska planina, Revúcka vrchovina a Volovské vrchy).

Mená cievnatých rastlín a machorastov sú podľa Zoznamu nižších a vyšších rastlín Slovenska (Marhold & Hindák 1998). Nižšie uvedené taxóny sú usporiadané podľa príslušnosti lokalít k fyto geografickým okresom (Futák 1984), v rámci nich v abecednom poradí. Porasty s ich výskytom sme zapisovali prevažne s použitím rozšírenej deväťčlennej stupnice abundancie a dominancie (Barkman et al. 1964). Nomenklatúra syntaxónov je podľa práce Mucina & Maglocký (1985); mená novšie rozpoznaných a opísaných asociácií uvádzame aj s autorskou citáciou. Herbárové položky sú uložené v herbároch pracoviska Botanickéj záhrady Univerzity Komenského v Blatnici a Botanického ústavu SAV v Bratislave.

ZÁHORSKÁ NÍŽINA

Sicyos angulata L.

Ľubienka hranatá je na Slovensko zavlečená zo Severnej Ameriky. Podľa J. Dostála (1989) „je ojedinele zavlékána na pustá miesta a do pobrežných křovín ... v poslední době se rychle šíří na druhotná stanoviště i na Sl.” J. Dostál & Červenka (1992) predpokladajú jej výskyt na Východoslovenskej nížine. Publikovaných konkrétnych údajov o jej výskyte na Slovensku a v najbližšom okolí je však prekvapujúco málo. Najstarší nám známy údaj je v diele Května Slovenska (Reuss 1853: 158): „velmi hojně v Miškovských vinicích”, ktorý sa však vzťahuje na súčasné maďarské územie neďaleko slovenských hraníc. Novšie nálezy publikovali Májovský (Májovský et al. 1974) a Ľ. Dostál (1976) z viacerých lokalít na východnom Slovensku, Chrtková (1983) zo širšieho okolia železničnej stanice v Revúcej a v Plešivci a z okolia Hronskej Dúbravy, kde ho autorka zaznamenala v pobrežných křovinách Hrona. Podľa našich skúseností je Ľubienka hranatá ešte stále veľmi zriedkavá a v príbrežných porastoch zväzu *Senecionion fluviatilis* sa vyskytuje len ojedinele.

Zápis č. 1: Borská nížina, ľavý breh Moravy, ca 2 km južne od sútoku s Rudavou (súradnice: 48° 30' 05"; 16° 54' 02"), štrkovo-piesčito-hlinitý nános na brehu rieky, 150 cm nad hladinou; 147 m n. m., SZ, 20°, 5×8 m, E₁: 100%, výška porastu: 80/15 cm, 13. 8. 1998, Jarolímek.

E₁: *Rubus caesius* 5, *Agrostis stolonifera* 2b, *Calystegia sepium* 2b, *Echinocystis lobata* 2a, *Elytrigia repens* 1, *Fallopia dumetorum* 1, *Humulus lupulus* 1, *Sicyos angulata* 1, *Urtica dioica* 1, *Myosoton aquaticum* +, *Phalaroides arundinacea* +, *Phragmites australis* +, *Stachys palustris* +, *Barbarea stricta* r, *Lactuca serriola* r.

LÚČANSKÁ MALÁ FATRA

Galium boreale L.

Z fyto geografického podokresu 21a doteraz neboli známe údaje o jeho výskyte (cf. Zahradníková 1985: 26). Pri štúdiu vegetácie vrcholovej časti kopca Zniev (985,4 m) nad obcou Kláštor pod Znievom sme lipkavec severný našli v reliktných porastoch smrekovca opadavého na severne orientovaných bralách (leg. Bernátová, Uhlířová & Kliment 23. 8. 1994), neskôr aj v lemovom spoločenstve s *Geranium sanguineum* (leg. Kliment 14. 6. 2001).

Zápis č. 2: Lúčanská Malá Fatra, Zniev, svetlina v lese pod vrcholom hrebeňa; 970 m n. m., JJV, 30°, 3×5 m, E₁: 85 %, výška porastu: 90 – 100/40 cm, 14. 6. 2001, Kliment.

E₁: *Geranium sanguineum* 4, *Arrhenatherum elatius* 2a, *Campanula rapunculoides* 2a, *Galium album* 2a, *Bromus monocladus* 1, *Galium boreale* 1, *Acetosa pratensis* +, *Acinos alpinus* +, *Asarum europaeum* +, *Carduus glaucinus* +, *Colymbada scabiosa* +, *Cruciata glabra* +, *Dianthus carthusianorum* +, *Fragaria vesca* +, *Fraxinus excelsior* +, *Helianthemum grandiflorum* subsp. *obscurum* +, *Medicago falcata* +, *Melampyrum sylvaticum* +, *Mercurialis perennis* +, *Polygonatum odoratum* +, *Primula veris* +, *Salvia pratensis* +, *Securigera varia* +, *Sisymbrium strictissimum* +, *Veronica austriaca* +, *Vincetoxicum hirundinaria* +, *Acer pseudoplatanus* r, *Allium senescens* subsp. *montanum* r, *Geum urbanum* r, *Lilium martagon* r, *Pulmonaria mollis* r.

VEĽKÁ FATRA

Astragalus penduliflorus Lam.

Počas výskumu nelesných horských spoločenstiev sme zistili dve nové lokality kozinca previsnutého, ktoré dopĺňajú doteraz známe poznatky o jeho rozšírení vo Veľkej Fatre (Bernátová et al. 1992). Početná populácia na východne orientovanom hrebienku kóty 1546 m v závere Krížnej doliny, ca 1300 – 1370 m n. m. (leg. Kliment 11. 9. 2000) spája už známe lokality na JV svahu pod vrcholom Krížnej (1574 m) a južných svahoch Malej Pustalovčej (1559 m). Ojedinelý, zatiaľ najsevernejší známy výskyt v pohorí sme zaznamenali na JV svahoch hrebienka, vybiehajúceho spod sedla medzi Veľkou Pustalovčou (1585 m) a južným vrcholom Ostredka, v nadmorskej výške 1505 m (leg. Kliment 14. 9. 2000). Na väčšine zatiaľ známych nálezísk rastie kozinec previsnutý v porastoch asociácie *Seslerio variae-Caricetum tatorum*. Cenologické pomery na prvej z lokalít dokumentuje nasledovný zápis:

Zápis č. 3: Veľká Fatra, kóta 1546 m, skalnatý východný svah v závere Krížnej doliny; 1355 m n. m., VJV, 45°, 4×6 m, E₁: 80 %, výška porastu: 90/35 cm, 14. 8. 2001, Kliment.

E₁: *Carex sempervirens* subsp. *tatorum* 4, *Astragalus penduliflorus* 2b, *Sesleria albicans* 2b, *Anthyllis vulneraria* subsp. *alpestris* 2a, *Brachypodium pinnatum* 2a, *Coronilla vaginalis* 1, *Lotus corniculatus* 2a, *Agrostis capillaris* 1, *Allium ochroleucum* 1, *Briza media* 1, *Leucanthemum margaritae* 1, *Phyteuma orbiculare* 1, *Poa alpina* 1, *Scabiosa lucida* 1, *Thymus alpestris* 1, *Acinos alpinus* +, *Bellidiastrum michelii* +, *Bromus monocladus* +, *Campanula elliptica* +, *C. serrata* +, *Carlina acaulis* +, *Cruciata glabra* +, *Dianthus carthusianorum* +, *Euphrasia kernerii* +, *Festuca pratensis* +, *F. tatrae* +, *Galium anisophyllum* +, *Gentianella fatrae* +, *Hypericum maculatum* +, *Jovibarba globifera* subsp. *glabrescens* +, *Knautia kitaibelii* +, *Lathyrus pratensis* +, *Leontodon hispidus* +, *Linum catharticum* +, *Pimpinella major* subsp. *rhodochlamys* +, *Plantago lanceolata* +, *P. media* +, *Prunella vulgaris* +, *Ranunculus pseudomontanus* +, *Rubus saxatilis* +, *Saxifraga paniculata* +, *Thesium alpinum* +, *Thymus pulegioides* +, *Tragopogon orientalis* +, *Trifolium pratense* +, *Vicia oreophila* +, *V. sylvatica* +, *Cirsium eriophorum* r, *Crepis conyzifolia* r, *Tithymalus amygdaloides* r.

Erysimum wahlenbergii (Asch. et Engl.) Borbás

Horčičník Wahlenbergov bol doteraz v pohorí zaznamenaný v porastoch asociácie *Senecioni-Calamagrostietum arundinaceae* na západných svahoch Veľkej Pustalovčej (Bernátová 1986: 387), v trávnatých porastoch pozdĺž potoka v doline Dolný Borišov (Bernátová et al. 1996: 62 – 63), ojedinele aj na štrkových náplavách potoka a v deväťsilových porastoch v hornej časti Dedošovej doliny (Bernátová et al. l. c., Kliment ined.). Ďalší početný výskyt sme zistili v hornej časti Jasenskej doliny (leg. Zaliberová & Jarolímek 21. 6. 2001), následne aj v Suchej doline povyššie obce Vyšná Revúca (leg. Zaliberová & Jarolímek 28. 6. 2001). V Jasenskej doline rastie roztrúsene na štrkových náplavoch potoka od 750 do 620 m n. m., odkiaľ preniká aj do pripotočných porastov zväzu *Petasition officinalis*:

Zápis č. 4: Veľká Fatra, Jasenská dolina, vyvýšený štrkovito-piesčitý náplavový val na pravom brehu potoka; 640 m n. m., Z, < 5°, 4×10 m, E₁: 100 %, E₀: do 5 %, výška porastu: 100 (140) cm, 22. 6. 2001, Bernátová & Kliment.

E₁: *Petasites hybridus* 4, *P. kablikianus* 3, *Anthriscus nitidus* 2a, *Stellaria nemorum* 2a, *Agrostis stolonifera* 1, *Ajuga reptans* 1, *Angelica sylvestris* 1, *Carduus personata* 1, *Dactylis glomerata* 1, *Erysimum wahlenbergii* 1, *Eupatorium cannabinum* 1, *Galium schultesii* 1, *Roegneria canina* 1, *Acer pseudoplatanus* +, *Achillea millefolium* +, *Campanula trachelium* +, *Cardamine amara* +, *C. impatiens* +, *Chaerophyllum aromaticum* +, *Cirsium oleraceum* +, *C. palustre* +, *Clematis vitalba* +, *Clinopodium vulgare* +, *Epilobium montanum* +, *Equisetum arvense* +, *Fragaria vesca* +, *Fraxinus excelsior* +, *Galeopsis bifida* +, *Galium rivale* +, *Geranium robertianum* +, *Hesperis nivea* +, *Hypericum hirsutum* +, *Impatiens noli-tangere* +, *Lamium maculatum* +, *Mentha longifolia* +, *Mycelis muralis* +, *Picea abies* +, *Primula elatior* +, *Prunella vulgaris* +, *Ranunculus acris* +, *R. lanuginosus* +, *R. repens* +, *Silene dioica* +, *Solanum dulcamara* +, *Symphytum tuberosum* +, *Thalictrum aquilegifolium* +, *Urtica dioica* +, *Valeriana excelsa* subsp. *sambucifolia* +, *Viola reichenbachiana* +, *Acer campestre* r, *Corylus avellana* r, *Festuca gigantea* r, *Orobanche flava* r, *Scrophularia nodosa* r, *Taraxacum officinale* agg. r.

E₀: *Brachythecium rutabulum* 1, *Plagiomnium elatum* +.

***Scorzonera hispanica* L.**

O výskyte *Scorzonera hispanica* vo Veľkej Fatre existoval doposiaľ len jediný starší údaj, doložený aj herbárovou položkou: „Gäder, hrebeňom nad Chlapovou ku Práčovej” (Textorisová 10. 7. 1911 SLO ut var. *latifolia* Roch.; Textorisová 1913: 12). Autorka nálezu neskôr o tomto druhu píše: „Bývala dosť hojne na vrchu Práčovej v Gäderi, smerom ku Kozlu. Odtedy tam narástla hora, ale ona možno preniesla sa ztade stranou.” (Textorisová 1930: 95).

Existenciu hadomora španielskeho na uvedenej lokalite (JJZ svahy hrebeňa medzi kótami Kozia skala a Dedošová nad spodnou časťou Dedošovej doliny) sa nepodarilo potvrdiť, preto bol v červenom zozname vyšších rastlín Veľkej Fatry (Bernátová, Kliment et al. 1995: 46) zaradený medzi vyhynuté a nepotvrdené taxóny (?Ex). Pri štúdiu horských trávnatých spoločenstiev sme však zistili nové nálezisko na južných svahoch pod vrcholom Lysca (1381 m), pri hornom okraji úzkeho smrekovo-bukového porastu (leg. Kliment 7. 7. 2001). Málopočetná populácia (10 jedincov) tu rastie v poraste s prevahou *Calamagrostis arundinacea*, ktorý možno priradiť k asociácii *Digitali ambiguae-Calamagrostietum arundinaceae*:

Zápis č. 5: Veľká Fatra, Lysec (1381 m), hrebienok nad pasienkami Bačovská (Jedľovské), JZ od vrcholu; 1230 m n. m., J, 30°, 4×6 m, E₁: 100 %, výška porastu: ca 70 cm, 7. 7. 2001, Kliment.

E₁: *Calamagrostis arundinacea* 5, *Astrantia major* 1, *Calamagrostis varia* 1, *Carlina acaulis* 1, *Digitalis grandiflora* 1, *Galium mollugo* 1, *Geranium sylvaticum* 1, *Laserpitium latifolium* 1, *Achillea stricta* 1, *Aconitum variegatum* +, *Arabis sagittata* +, *Asarum europaeum* +, *Asperula tinctoria* +, *Betonica officinalis* +, *Briza media* +, *Campanula elliptica* +, *Carex montana* +, *Cirsium eriophorum* +, *C. pannonicum* +, *Clinopodium vulgare* +, *Colymbada alpestris* +, *Cruciata glabra* +, *Dactylis glomerata* +, *Dianthus carthusianorum* +, *Festuca rupicola* +, *Fragaria vesca* +, *Knautia maxima* +, *Lathyrus pratensis* +, *Melittis melissophyllum* +, *Mercurialis perennis* +, *Pyrethrum clusii* +, *Ranunculus nemorosus* +, *Salvia pratensis* +, *Scorzonera hispanica* +, *Trifolium pratense* +, *Ajuga reptans* r, *Rosa* sp. r.

Podľa doterajších poznatkov (Kmeťová 1995: 400) predstavuje uvedená lokalita zároveň výškové maximum šalvie lúčnej (*Salvia pratensis*) na Slovensku.

***Virga pilosa* (L.) Hill**

Podobne ako predchádzajúci druh, aj štetôčka chlpatá bola v červenom zozname vyšších rastlín Veľkej Fatry zaradená medzi vyhynuté a nepotvrdené taxóny (?Ex). Jediný známy údaj o jej výskyte v pohorí (Ľubochnianska dolina) pochádza totiž ešte z 2. polovice 19. storočia (Fritze & Ilse 1870: 519): „Kurz hinter dem Forsthause verliessen wir das Szalatinthal und bogen rechts in das Seitenthal Tureczko ein, nachdem wir in diesem etwa ¼ Stunde aufwärts gestiegen waren, wandten wir uns links in ein Zweigthal, die s. g. grosse Sturówka ... Wir fanden nämlich dort ... und endlich einige Gruppen des bisher in den Centralkarpaten unseres Wissens nur noch am Chocs nachgewiesen *Dipsacus pilosus* L.“. Vo vysokých pohoriach Západných Karpát je všeobecne vzácna (cf. Chrtek 1985: 142).

Pri štúdiu príbrežných spoločenstiev zväzu *Petasition officinalis* sme zistili novú lokalitu v závere Jasenskej doliny (leg. Jarolímek 21. 6. 2001). *Virga pilosa* tu rastie v rozľahlom poraste asociácie *Chrysosplenio-Petasitetum hybridi* Hadač et Soldán 1989, ktorého floristické zloženie dokumentuje nasledovný zápis:

Zápis č. 6: Veľká Fatra, Jasenská dolina, záver, ľavé rameno powyše rozvetvenia, široká niva na pravom brehu potoka; 760 m n. m., -, 5×10 m, E₁: 100 %, E₀: 1 % (indet.), výška porastu: ca 150 cm, 22. 6. 2001, Bernátová & Kliment.

E₁: *Petasites hybridus* 5, *Virga pilosa* 3, *Stellaria nemorum* 2b, *Alliaria petiolata* 2a, *Cirsium oleraceum* 2a, *Galium rivale* 2a, *Anthriscus nitidus* 1, *Cardamine impatiens* 1, *Carduus personata* 1, *Chaerophyllum aromaticum* 1, *Dactylis glomerata* 1, *Eupatorium cannabinum* 1, *Geranium phaeum* 1, *Myosotis nemorosa* 1, *Poa trivialis* 1, *Stachys sylvatica* 1, *Urtica dioica* 1, *Aegopodium podagraria* +, *Ajuga reptans* +, *Angelica sylvestris* +, *Asarum europaeum* +, *Brachypodium sylvaticum* +, *Caltha palustris* subsp. *laeta* +, *Dentaria bulbifera* +, *Galeopsis* sp. +, *Geranium robertianum* +, *Glechoma hederacea* +, *Heracleum sphondylium* +, *Impatiens noli-tangere* +, *Mentha longifolia* +, *Moehringia trinervia* +, *Orobanche flava* +, *Poa nemoralis* +, *Primula elatior* +, *Pulmonaria obscura* +, *Ranunculus lanuginosus* +, *Roegneria canina* +, *Silene dioica* +, *Stachys alpina* +, *Veronica chamaedrys* +, *Acer pseudoplatanus* juv. r, *Arctium lappa* r, *Scrophularia scopolii* r.

TURČIANSKA KOTLINA

Pozdĺž rieky Turiec a jej prítokov sa v minulosti vyskytovali súvislejšie mokrad'ové ekosystémy s mozaikou rôznych typov rastlinných zoskupení špecifických pre Turčiansku kotlinu. Mnohé z nich hromadne zanikli. Pominuli vodné hladiny súvisle pokryté rozkvitajúcimi močiarkami (*Batrachium*) i nenápadné bublinatky (*Utricularia*), ktorými oživali mŕtve ramená i spomalené toky Turca. Trvale ohrozované sú druhy čeľade *Orchidaceae*, výskyty rosičiek (*Drosera*), vachty (*Menyanthes*) atď. Z kedysi rozsiahlych porastov ostrevky

slatinnej (*Sesleria uliginosa* Opiz ex Bercht. et Seidl) sa zachovali len malé izolované enklávy, ktoré predstavujú jej posledné čoraz vzácnejšie útočiská.

V súčasnosti sme v Turčianskej kotline zistili obzvlášť vzácny prirodzený biotop pozdĺž hlboko zarezaného potoka Žírová v rozsiahlej zníženine medzi kótami Bukovina (543 m) a Pálčín diel (545,3 m), medzi obcami Folkušová, Necpaly a Ďanová. Rastlinné zoskupenia i populácie dnes už zanikajúcich druhov rastlín tu prežívajú ešte v optimálnych podmienkach. Rastú tu napr. *Carex davalliana*, *C. diandra*, *C. hostiana*, *C. rostrata*, *Cirsium rivulare*, *Crepis paludosa*, *Dactylorhiza majalis*, *Eleocharis quinqueflora*, *Equisetum fluviatile*, *E. palustre*, *E. telmateia*, *Galium boreale*, *G. palustre*, *Geranium palustre*, *Gymnadenia densiflora*, *Hypericum tetrapterum*, *Mentha aquatica*, *Menyanthes trifoliata*, *Pedicularis palustris*, *Pinguicula vulgaris*, *Salix rosmarinifolia*, *Sesleria uliginosa*, *Tetragonolobus maritimus*, *Triglochin palustre*, *Valeriana dioica* a i.

Zaujímavé sú podmáčané svahové prameniská s prevahou druhov *Sesleria uliginosa* a *Carex davalliana*, ktorých zloženie dokumentuje nasledovný zápis:

Zápis č. 7: Turčianska kotlina, podmáčané svahové pramenisko pod vrcholom hrebeňa kóty 559,7 m; JZ, 15 – 20°, 4×6 m, E₁: 100 %, E₀: 10 %, 11. 7. 2001, Bernátová.

E₁: *Carex davalliana* 3, *Equisetum palustre* 3, *Eriophorum angustifolium* 2, *Sesleria uliginosa* 2, *Carex hostiana* 1, *C. lepidocarpa* 1, *Eupatorium cannabinum* 1, *Juncus articulatus* 1, *Lysimachia vulgaris* 1, *Molinia caerulea* 1, *Potentilla erecta* 1, *Salix rosmarinifolia* 1, *Succisa pratensis* 1, *Valeriana dioica* 1, *Carex cespitosa* +, *Cirsium palustre* +, *Galium palustre* +, *G. rivale* +, *G. album* r.

E₀: *Calliergonella cuspidata* 2, *Bryum pseudotriquetrum* +.

V najhlbšej rozšírenej časti zníženiny s hromadiacou sa vodou sa vyvinuli v Turčianskej kotline dnes už jedinečné porasty s *Menyanthes trifoliata* a *Carex diandra* (zápis č. 8). V zužujúcom sa koryte potoka Žírová na ne nadväzujú porasty s *Carex buekii* a *Menyanthes trifoliata*, bližšie k Ďanovej už bez posledne zmieneného druhu.

Zápis č. 8: Turčianska kotlina, najspodnejšia časť zníženiny medzi pahorkami Pálčín diel (545,3 m) a Bukovina (543 m) s priehlbňami vyplnenými stojatou vodou; ca 480 m n. m., 0°, 10×10 m, E₁: 100 %, 11. 7. 2001, Bernátová.

E₁: *Carex diandra* 4, *Menyanthes trifoliata* 4, *Equisetum palustre* 3, *Caltha palustris* 2, *Carex rostrata* 2, *Molinia caerulea* 2, *Carex panicea* 1, *Crepis paludosa* 1, *Dactylorhiza majalis* 1, *Eriophorum angustifolium* 1, *Poa trivialis* 1, *Potentilla erecta* 1, *Valeriana dioica* 1, *Briza media* +, *Carex davalliana* +, *Cirsium canum* +, *C. rivulare* +, *Epilobium hirsutum* +, *E. palustre* +, *Equisetum fluviatile* +, *Galium palustre* +, *G. rivale* +, *Hypericum tetrapterum* +, *Lathyrus pratensis* +, *Lychnis flos-cuculi* +, *Lythrum salicaria* +, *Mentha longifolia* +, *Filipendula ulmaria* subsp. *ulmaria* r.

Strmé, suché výslnné svahy vyvýšenín v priestore Necpaly – Folkušová – Ďanová (Pálčín diel, Bukovina, kóty 544 m a 559 m), vyčnievajúce uprostred intenzívne obhospodarovanej krajiny, umožnili uchovať vzácne zvyšky xerotermej flóry Turca. Zaznamenali sme tu výskyt nasledovných taxónov vyšších rastlín:

Acinos arvensis, Agrimonia eupatoria, Anthericum ramosum, Asperula tinctoria, Aurinia saxatilis, Berberis vulgaris, Brachypodium pinnatum, Bupthalmum salicifolium, Carex montana, Carlina acaulis, C. vulgaris, Cirsium acaule, Colymbada scabiosa, Coronilla vaginalis, Crepis alpestris, Festuca rupicola, Galium album × G. verum, G. glaucum, G. verum, Genista tinctoria, Gentiana cruciata, Gentianopsis ciliata, Globularia punctata, G. cordifolia, Helianthemum grandiflorum subsp. obscurum, Hypericum perforatum, Inula ensifolia, I. salicina, Knautia kitaibelii, Lembotropis nigricans, Linum catharticum, L. flavum, L. tenuifolium, Orchis militaris, Medicago falcata, Melampyrum arvense, Onobrychis viciifolia, Orobanche cf. caesia, Pilosella bauhini, Polygala major, Prunella grandiflora, Pseudolysimachion spicatum, Pyrethrum corymbosum, Sanguisorba minor, Securigera varia, Seseli annuum, Thesium linophyllum, Trifolium montanum, T. ochroleucon.

Porasty xerothermofilnej vegetácie a mokradí sú v Turčianskej kotline často v bezprostrednom kontakte, nezriedka sa aj prelínajú. Môžeme sa tu stretnúť s neobvyklým výskytom druhov, napr. *Sesleria uliginosa* v poraste asociácie *Orthantho luteae-Caricetum humilis* Bernátová et Kliment 2000 a pod.

K zaujímavým nálezom patrí zistenie ***Valerianella dentata* subsp. *eriosperma* (Wallr.) Holub**. Rozšírenie tohto poddruhu na Slovensku nie je dostatočne známe. V oblasti panónskej flóry je častejší ako v karpatskej, údaje o jeho výskyte v Turčianskej kotline doteraz chýbali (cf. Bertová 1985: 109). Zatiaľ jediná známu lokalitu v Turčianskej kotline sme zistili pri okraji borovicového lesíka na výslnnej skalnatej juhozápadnej stráni kóty 544,5 m nad obcou Ďanová po pravej strane potoka Žirová, v nadmorskej výške ca 500 m (leg. Bernátová 11. 7. 2001). Rastie tu spoločne s nominátnym poddruhom na rozhraní subxerothermofilných porastov a obrábaných polí. Zároveň ide o prvý známy nález poddruhu v obvode flóry vnútrokarpatských kotlín, na severnej hranici jeho rozšírenia na Slovensku.

ZÁPADNÉ BESKYDY

***Pulsatilla scherfelii* (Ullepitsch) Skalický**

V rámci fytogeografického okresu 28 – Západné Beskydy bol doteraz poniklec biely známy len z masívu Babej hory (Futák 1982: 115). Pri štúdiu horských psicových porastov zväzu *Nardo-Agrostion tenuis* v oblasti hornej Oravy sme výskyt tohto druhu zaznamenali aj v Skorušinských vrchoch, kam pravdepodobne prenikol z neďalekých Západných Tatier (leg. Jarolímek & Kliment 25. 8. 2000).

Zápis č. 9: Skorušinské vrchy, Javorinky (1122,7 m), západný svah pod vrcholom ca 100 m od turistického ukazovateľa; 1115 m n. m., Z, 5°, 5×5 m, E₁: 95 %, E₀: 50 %, výška porastu: 50/35/20 cm, 25. 8. 2000, Jarolímek & Kliment.

E₁: *Nardus stricta* 3, *Calluna vulgaris* 4, *Avenella flexuosa* 2b, *Gentiana asclepiadea* 2a, *Luzula luzuloides* 2a, *Potentilla erecta* 2a, *Vaccinium myrtillus* 2a, *V. vitis-idaea* 2a, *Hieracium fritzei* agg. 1, *Homogyne alpina* 1, *Agrostis capillaris* +, *Hieracium lachenalii* +, *Juniperus communis* +, *Luzula campestris* +, *Oreogalum montanum* +, *Pulsatilla scherfelii* ±, *Solidago virgaurea* +, *Trommsdorffia uniflora* +.

E₀: *Pleurozium schreberi* 3.

MURÁNSKA PLANINA

Petasites kablikianus Tausch ex Bercht.

Deväťsil Kablíkovej sa vyskytuje vo väčšine pohorí Západných Karpát, niekde zriedkavejšie, vo vyšších pohoriach obvykle hojne. Často aj v dlhých úsekoch lemujúc brehy horských potokov a miestami vytvára súvislé porasty. Známe výskyty zosumarizoval Kliment (1999: 247). Napodiv z Muránskej planiny ho doposiaľ nikto neuvádzal. Počas terénneho výskumu brehových porastov s dominantnými druhmi rodu *Petasites* v r. 2001 sme v niektorých dolinách zaznamenali aj výskyt druhu *Petasites kablikianus*. Na alúviu potoka Sviniarka v rezervácii Zlatnica je primiešaný v cenologicky nevyhranenom pobrežnom poraste s hojnejšími druhmi *Petasites albus*, *P. hybridus*, *Delphinium elatum*, *Chaerophyllum hirsutum* a *Mentha longifolia*. Niektoré jedince deväťsilov na tejto lokalite boli morfológicky nevyhranené a pravdepodobne predstavujú krížence medzi rodičovskými druhmi. Rozvoľnený, druhovo veľmi bohatý porast s prevahou *Petasites kablikianus*, patriaci do asociácie *Agropyro caninae-Petasitetum kablikiani* Pawł. et Walas 1949, sme zaznamenali v doline Trsteník.

Zápis č. 10: Muránska planina, dolina Trsteník, alúvium občasného potoka na vápencovom podloží (súradnice: 48° 47' 25"; 20° 05' 32"); 895 m n. m., 5×6 m, E₁: 90 %, výška porastu: 80 cm, 12. 7. 2001, Jarolímek & Kochjarová.

E₁: *Petasites kablikianus* 5, *Ajuga reptans* 1, *Chaerophyllum hirsutum* 1, *Cirsium oleraceum* 1, *Mentha longifolia* 1, *Prunella vulgaris* 1, *Roegneria canina* 1, *Valeriana excelsa* subsp. *sambucifolia* 1, *Acer pseudoplatanus* +, *Aegopodium podagraria* +, *Agrostis stolonifera* +, *Angelica sylvestris* +, *Astrantia major* +, *Brachypodium sylvaticum* +, *Campanula trachelium* +, *Carex flava* agg. +, *Crepis paludosa* +, *Dactylis glomerata* +, *Dactylorhiza fuchsii* +, *Daphne mezereum* +, *Delphinium elatum* +, *Festuca gigantea* +, *Galium mollugo* +, *Geranium robertianum* +, *Hypericum hirsutum* +, *Knautia maxima* +, *Linum catharticum* +, *Melica nutans* +, *Mycelis muralis* +, *Myosotis scorpioides* +, *Orobanche flava* +, *Pimpinella major* +, *Primula elatior* +, *Ranunculus lanuginosus* +, *R. repens* +, *Salix silesiaca* +, *Senecio ovatus* +, *Stachys sylvatica* +, *Stellaria nemorum* +, *Thalictrum aquilegiifolium* +, *Tithymalus amygdaloides* +, *Veronica chamaedrys* +, *Viola biflora* +, *Campanula rapunculoides* r, *Carex sylvatica* r, *Cyanus mollis* r, *Leontodon hispidus* subsp. *danubialis* r, *Polygala vulgaris* r, *Scabiosa lucida* r.

SLOVENSKÉ RUDOHORIE

Mimulus guttatus DC.

O čarodejke škvrnitej (*Mimulus guttatus*) existuje z Veporských vrchov [podľa fyto geografického členenia (Futák 1984) patriacich do Slovenského rudohoria] viacero publikovaných údajov. Hajdúk (1970) uvádza výskyt na brehoch potokov v okolí Klenovského Vepra od prameňov Ipl'a, Malého Ipl'a, okolo potoka Chocholná pri obciach Látka a Paseky, okolo potoka Kokavka nad obcou Kokava nad Rimavicou. Rovnako Zahradníková (1998) vo Flóre Slovenska upozorňuje na najčastejší výskyt čarodejky v južnej časti Slovenského rudohoria vo Veporských vrchoch, zriedkavejšie na rozhraní medzi severnou časťou Muránskej planiny a Nízkymi Tatrami pozdĺž rieky Hron. Hrivnák (1996) našiel *M. guttatus* pri potoku Biela voda JV od osady Biele Vody. Marhold (1999) uvádza z Veporských vrchov lokality čarodejky dokladované herbárovými

položkami (Hriňová, Biele vody [7383/d] 1977 Zahradníková SAV, 1985 Goliášová SAV, 1991 Goliášová SAV; Látky [7483/b] 1970 Májovský SLO, 1971 Činčura SLO, 1992 Zaliberová BRA; Dobroč J, potok Brôtovo [7284/c] 1961 Pouzar PR). Hrivnák & Cvachová (1997) publikovali nálezy z Ipeľského potoka a Vlčova pri pravobrežnom prítoku Ipl'a.

My sme našli čarodejku škvrnitú asi 1 km SV od vodnej nádrže Hriňová na dne malej vypustenej nádrže na potoku Slatina, do ktorej sa vlieva aj potok Biela voda [7383/c]. Vystupovala tu ako subdominanta v spoločenstve s *Veronica beccabunga*, čo dokumentuje nasledovný zápis. Aj Zahradníková (1998) upozorňuje, že *Mimulus guttatus* často vytvára porasty s *Veronica beccabunga* a *V. anagallis-aquatica*.

Zápis č. 11: Veporské vrchy, Biele vody – rázcestie, dno vypustenej vodnej nádrže, cez ktorú preteká potok Slatina (súradnice: 48° 36' 50,6"; 19° 34' 50,2"), substrát hlinitý s hrubým pieskom, na ploche je voda od 0 – 15 cm; 610 m n. m., 2×6 m, E₁: 100 %, výška porastu 15 – 40 cm, 27. 5. 2001, Zaliberová.

E₁: *Veronica beccabunga* 5, *Glyceria nemoralis* 2b, *Cardamine amara* 2a, *Mimulus guttatus* 2a, *Agrostis gigantea* 1, *Glyceria fluitans* 1, *Juncus effusus* 1, *Stellaria alsine* 1, *Veronica anagallis-aquatica* 1, *Myosotis scorpioides* +, *Poa palustris* +, *Ranunculus repens* +, *Rumex obtusifolius* +, *Urtica dioica* +.

Pomerne hojnú populáciu *Mimulus guttatus* sme zaznamenali aj pri potoku Postal' 4 km J od Heľpy (súradnice: 48° 49' 28"; 19° 58' 54") [7185/d] spolu s *Alopecurus aequalis*, *Caltha palustris* subsp. *laeta*, *Glyceria fluitans*, *Rumex aquaticus*, *Conocephalum conicum* a i. (leg. Zaliberová & Jarolímek 21. 7. 2001). Z potoka Postal' udáva *M. guttatus* Turis (1992) medzi sprievodnými druhmi výskytu *Senecio subalpinus*.

***Sicyos angulata* L.**

Pri podrobnom spracovávaní pobrežných spoločenstiev zväzu *Senecionion fluviatilis* na slovenských tokoch v rokoch 1997 – 1998 sme ľubienku hranatú zaznamenali aj na pobreží Rimavy v Revúckej vrchovine (fyto geografický okres Slovenské rudohorie), kde rástla v hojnom počte v spoločenstve s *Impatiens glandulifera*.

Zápis č. 12: Revúcka vrchovina, Rimavské Brezovo, S okraj obce – potok Rimava, pravý breh (súradnice: 48° 32' 30"; 19° 57' 45"), bylinný lem úzkeho pásu stromov *Salix fragilis*, substrát piesočnato-hlinitý, vlhký; 275 m n. m., 2×10 m, E₁: 100 %, výška porastu 120 – 220 cm, 21. 8. 1997, Zaliberová & Jurkovičová.

E₁: *Impatiens glandulifera* 5, *Sicyos angulata* 2b, *Elytrigia repens* 2a, *Fallopia convolvulus* 2a, *Galium aparine* 2a, *Phalaroides arundinacea* 1, *Poa palustris* 1, *Calystegia sepium* +, *Carduus personata* +, *Carex hirta* +, *Chaerophyllum aromaticum* +, *Chenopodium album* +, *Dactylis glomerata* +, *Galeopsis speciosa* +, *Lactuca serriola* +, *Lapsana communis* +, *Persicaria dubia* +, *Vicia cracca* +, *V. sepium* +.

***Thladiantha dubia* Bunge**

Žudrovka pochybná pochádza z Číny. Na Slovensko sa dostala pravdepodobne ako pestovaná okrasná rastlina a veľmi zriedkavo splaňuje. Prvý nám známy

údaj o jej výskyte v Dobšinej publikoval Lengyel (1927: 422). Ďalšie 4 lokality publikovala Chrtková (1983) a 7 lokalít uvádza J. Dostál (1989: 744). My sme žudrovku pochybnú našli v pobrežných porastoch zväzu *Senecionion fluviatilis* na brehu Hnilca v Gelnici. V čase zápisu (august) žudrovka práve kvitla, čo je oproti údaju, ktorý uvádza J. Dostál (l. c.) – jún – dvojmesačný posun. Do jesene žudrovka priniesla typické chlpaté červené plody (P. Mráz in litt.). Najbližšia Dostáalom (l. c.) aj Chrtkovou (l. c.) spomínaná lokalita je obec Kostol'any nad Hornádom, ktorá však už patrí k fyto geografickému okresu 18 – Stredné Pohornádie.

Zápis č. 13: Volovské vrchy, Gelnica, ľavý breh rieky Hnilec poniže historického kamenného mosta (súradnice: 48° 51' 23"; 20° 56' 41"); 340 m n. m., 6×8 m, E₁: 100 %, výška porastu: 90 cm, 19. 8. 1997, Jarolímek.

E₁: *Calystegia sepium* 4, *Humulus lupulus* 3, *Thladiantha dubia* 3, *Urtica dioica* 3, *Aegopodium podagraria* 1, *Cuscuta europaea* 1, *Lamium album* 1, *Myosoton aquaticum* 1, *Rubus caesius* 1, *Arctium tomentosum* +, *Carduus crispus* +, *Chaerophyllum aromaticum* +, *Galium aparine* +, *Geranium pratense* +, *Heracleum sphondylium* +, *Impatiens noli-tangere* +, *I. parviflora* +, *Lamium maculatum* +, *Rubus idaeus* +.

Pod'akovanie

Za určenie machorastov ďakujeme K. Janovicovej, za určenie položky *Hieracium fritzei* agg. J. Chrtkovi jr., za presné znenie údaja o výskyte *Virga pilosa* J. Hadincovi, za doplnenie fenologických údajov o druhu *Thladiantha dubia* P. Mrázovi. Príspevok vznikol v rámci riešenia projektov VEGA 1/7452/20, 1/7457/20, 2/7082/20.

Literatúra

- Barkman J. J., Doing H. & Segal S., 1964: Kritische Bemerkungen und Vorschläge zur quantitativen Vegetationsanalyse. – Acta Bot. Neerl., Amsterdam, 13: 394 – 419.
- Bernátová D., 1986: *Erysimum hungaricum* Zapał. [*E. wahlenbergii* (Ascherson et Engler) Borbás] vo Veľkej Fatre. – Biológia, Bratislava, 41: 937 – 938.
- Bernátová D., Kliment J. & Obuch J., 1992: Doplnok k rozšíreniu kozinca previsnutého (*Astragalus penduliflorus* Lam.) vo Veľkej Fatre. – Bull. Slov. Bot. Spoločn., Bratislava, 14: 5 – 7.
- Bernátová D., Kliment J. & Obuch J., 1996: Floristicko-fytocenologické paberky z vysokých pohorí Západných Karpát. – Bull. Slov. Bot. Spoločn., Bratislava, 18: 61 – 66.
- Bernátová D., Kliment J. (eds), Obuch J., Topercer J. ml. & Uhlířová J., 1995: Regionálny zoznam vzácnych a ohrozených taxónov vyšších rastlín Veľkej Fatry. – In: Topercer J. ml. (red.), Diverzita rastlínstva Slovenska, Nitra, pp. 37 – 48.
- Bertová L., 1985: Valerianaceae DC. Valerianovité. – In: Bertová L. (ed.), Flóra Slovenska IV/2, Veda, Bratislava, pp. 100 – 133.
- Dostál J., 1989: Nová květena ČSSR I. – Academia, Praha.
- Dostál J. & Červenka M., 1992: Veľký kľúč na určovanie rastlín. SPN, Bratislava, 2: 784 – 1568.
- Dostál J., 1976: Poznámky k výskytu niektorých synantropných druhov na východnom Slovensku. – Zborn. Východoslov. Múz. v Košiciach, Prír. Vedy, Košice, 17: 71 – 86.
- Fritze R. & Ilse H., 1870: Karpaten-Reise. – Verh. Zool.-Bot. Ges. Wien, Wien, 20: 467 – 526.
- Futák J., 1982: *Pulsatilla* Mill. Poniklec. – In: Futák J. & Bertová L. (eds), Flóra Slovenska III, Veda, Bratislava, pp. 110 – 138.

- Futák J., 1984: Fytogeografické členenie Slovenska. – In: Bertová L. (ed.), Flóra Slovenska IV/1, Veda, Bratislava, pp. 418 – 420.
- Hajdúk J., 1970: Výskyt druhu *Mimulus guttatus* DC. v Západných Karpatoch. – Zborn. Slov. Nár. Múz., Prír. Vedy, Bratislava, 16/1: 41 – 43.
- Hrivnák R., 1996: Poznámky k výskytu dvoch zavlečených druhov flóry Slovenska. – Chrán. Úz. Slov., Banská Bystrica, 27: 18.
- Hrivnák R. & Cvachová A., 1997: Výskyt vybraných zavlečených druhov vyšších rastlín v južnej časti stredného Slovenska. – In: Eliáš P. (ed.), Invázie a invázne organizmy, Nitra, pp. 136 – 143.
- Chrték J., 1985: *Virga* A. W. Hill. Štetôčka. – In: Bertová L. (ed.), Flóra Slovenska IV/2, Veda, Bratislava, pp. 140 – 144.
- Chrtková A., 1983: Poznámky k niektorým adventívnym druhom z čeľedi *Cucurbitaceae* v Československu. – Zprávy Českoslov. Bot. Společn., Praha, 18: 15 – 25.
- Kliment J., 1999: Komentovaný prehľad vyšších rastlín flóry Slovenska, uvádzaných v literatúre ako endemické taxóny. – Bull. Slov. Bot. Spoločn., Bratislava, 21, suppl. 4: 1 – 434.
- Kmeťová E., 1995: 37. *Salvia* L. Šalvia. – In: Bertová L. & Goliašová K. (eds), Flóra Slovenska V/1, Veda, Bratislava, pp. 396 – 410.
- Lengyel G., 1927: Az Alacsony Tatra főrájából. I. – Magyar Bot. Lapok, Budapest, 25 (1926): 416 – 424.
- Májovský J. et al., 1974: Index of chromosome numbers of Slovakian flora. Part 4. – Acta Fac. Rerum Nat. Univ. Comenianae, Bot., Bratislava, 23: 1 – 24.
- Marhold K., 1999: Je okolie Kremnice miestom najstaršieho výskytu čarodejky škvrnitej (*Mimulus guttatus* DC.) na Slovensku? – Bull. Slov. Bot. Spoločn., Bratislava, 21: 63 – 67.
- Marhold K. & Hindák F. (eds), 1998: Zoznam nižších a vyšších rastlín Slovenska. – Veda, Bratislava.
- Mucina L. & Maglocký Š. (eds), 1985: A list of vegetation units of Slovakia. – Docum. Phytosociol., Camerino, N. S. 9: 175 – 220.
- Reuss G., 1853: Května Slovenska. – František Lorber, Banská Štiavnica.
- Textorisová I., 1913: Florisztikai adatok Turócz vármegyéből. – Bot. Közlem., Budapest, 12: 7 – 12.
- Textorisová I., 1930: O turčianskej flóre. – Msc., depon. in Matica slovenská, Martin.
- Turis P. 1992: Nové lokality starčeky subalpínskeho (*Senecio subalpinus* Koch) a perovníka pštrosieho (*Matteuccia struthiopteris* (L.) Todaro) v Slovenskom rudohorí. – Bull. Slov. Bot. Spoločn., Bratislava, 14: 49 – 50.
- Zahradníková K., 1985: Rubiaceae Juss. Marenovité. – In: Bertová L. (ed.), Flóra Slovenska IV/2, Veda, Bratislava, pp. 7 – 69.
- Zahradníková K., 1998 („1997“): 6. *Mimulus* L. Čarodejka. – In: Goliašová K. (ed.), Flóra Slovenska V/2, Veda, Bratislava, pp. 76 – 79.